

**Criminaliteitsbestrijding en de relatie
tussen politie en publiek in Utrecht;
1979-1983**

drs. E.G.M. Nuijten-Edelbroek

VOORWOORD

In twee voorgaande jaren, nl. 1979 en 1981, heeft onder de bevolking van de gemeente Utrecht een onderzoek plaatsgevonden naar de eigen ervaringen met vormen van zg. kleine criminaliteit, de gevoelens van onveiligheid, de angst voor criminaliteit, alsmede naar aspecten zoals aangifte- en preventiegedrag en oordeel over de taken en het optreden van de politie. Juist in het kader van de verdere ontwikkelingen binnen het Utrechtse politiekorps bestaat er behoefte aan gegevens vanuit de burgerij. Enerzijds om op die wijze een indruk te hebben van de ontwikkelingen na 1981 in relatie tot het Beleidsplan 1980-1982, en anderzijds om bij de verdere ontwikkelingen bepaalde accenten te kunnen leggen die door de bevolking worden aangedragen.

In het najaar van 1983 is daartoe wederom een onderzoek gehouden onder de Utrechtse bevolking.

Dit rapport bevat de resultaten van dit onderzoek, waarbij tevens een vergelijking wordt gemaakt met de resultaten van de vorige onderzoeken. Daarbij wordt geen causale verbinding gelegd tussen het optreden van de politie of de interne organisatorische ontwikkelingen binnen het Utrechtse politiekorps: het onderzoek biedt daarvoor geen aangrijpingspunten. Wel kunnen de resultaten afhankelijk van de uitkomsten al dan niet als een ondersteuning van het gevoerde beleid worden gezien.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
2	Onderzoek	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Omvang van de criminaliteit	6
2.3	Aangiftebereidheid	8
2.4	Tevredenheid politie bij aangifte	10
2.5	Gevoelens van onveiligheid	12
2.6	Preventiegedrag	14
2.7	Prioriteiten in het politie-optreden	16
2.8	Contacten met de Utrechtse politie	17
2.9	Punten van aandacht voor de politie	20
2.10	Veranderingen in het politie-optreden	23
3	Samenvatting	31
	Bijlagen	41

1 INLEIDING

In aansluiting op een ontwikkeling die reeds rond 1975-1976 binnen het Utrechtse politiekorps in gang is gezet, is er in 1980 een beleidsplan verschenen. Daarin werden de voorgenomen veranderingen in de interne organisatie en het externe functioneren voor de jaren 1980-1982 geschetst.

Als veranderingsrichting is door het Utrechtse politiekorps gekozen voor:

- integratie in de samenleving door verkleining van de schaal van de taakuitvoering;
- probleem- en mensgericht werken met een binding naar de wijk; decentralisatie van verantwoordelijkheden;
- interne democratisering door meer beleidsdeelneming vanaf de basis van de organisatie;
- terugbrengen van het aantal hiërarchische niveaus in het korps.

Deze richting zal volgens het beleidsplan leiden tot een verbreding van de basisfunctie van de politie. Door zoveel mogelijk activiteiten te laten verrichten door die politiemensen op wie de bevolking het meest een beroep doet en met wie ze het meest in contact komt, nl. de leden van de surveillancedienst, kunnen de integratie in de samenleving en het probleemgerichte werken worden bereikt. Uitgangspunt in het beleidsplan is dat alleen die activiteiten buiten de basispolitiefunctie blijven die specialistische kennis vereisen of de "gewone" gang van zaken binnen de basispolitiefunctie ernstig verstoren. Om een beeld te geven van de inhoud van de basispolitiefunctie volgt een korte opsomming van de activiteiten binnen de basispolitiedienst, ontleend aan het beleidsplan:

1. behandeling van meldingen van incidenten en van verzoeken om acute hulpverlening;

2. preventief en/of repressief toezicht ter voorkoming en/of bestrijding van:
 - allerlei vormen van overlast en hinder;
 - verkeersonveiligheid en slechte doorstroming van het verkeer;
 - zich voor preventief toezicht lenende vormen van criminaliteit.
3. dienstverlening en bemiddeling;
4. verwerving van informatie ten dienste van de uitvoering van de politietaak en bestuurlijke instanties;
5. behandeling van kleine criminaliteit (diefstal, inbreuk, belediging, eenvoudige mishandeling, vernieling e.d.);
6. activiteiten in het kader van de beheersing van het verkeer en het leefbaar houden van de wijken;
7. signalerende functie ten aanzien van hulpverlening en verrichten van 'eerste hulp' (geen serviceverlening).

Met name de punten 5, 6 en 7 geven de nieuwe inhoud aan de taak van de surveillancedienst. Een goede vervulling ervan vereist, zo stelt het beleidsplan, organisatorische aanpassingen. Genoemd worden:

- decentralisatie van de verantwoordelijkheid naar de chef van het afdelingsbureau;
- affectieve verdeling van de capaciteit van de surveillancedienst;
- zo min mogelijk administratief werk door executieve mensen;
- flexibele dienstroosters;
- vergroting van capaciteit van de surveillancedienst door reducering van specialistische diensten;
- uitbreiding van het aantal wijkagenten.

In de jaren 1980-1982 zijn deze veranderingen in fasen in werking getreden. Per 1 januari 1982 is het aantal wijkagenten sterk uitgebreid, (van 8 naar 29). Per 1 juni 1982 is de operationele verkeersbeheersing onderdeel

geworden van het takenpakket van de surveillancedienst. Hoewel de kwaliteit aanvankelijk sterk achteruitging, is er nu een verbetering te constateren. Gedurende de jaren 1980-1982 is voorts geleidelijkaan de behandeling van de kleine criminaliteit overgenomen door de surveillance-dienst. Thans wordt dit taakveld volledig door deze dienst behandeld. Ook de samenwerking tussen de surveil-lancedienst en de kinderpolitie krijgt steeds meer gestalte.

In 1982-1983 is binnen het korps een knelpunteninventarisatie verricht zowel met betrekking tot de interne organisatie als het externe functioneren. Uit de evaluatiebesprekingen is medio 1983 een "oorzakenanalyse" opgesteld, waarbij alle genoemde oorzaken zijn teruggebracht tot een vijftal probleemvelden. Deze zijn:

1. De informatievoorziening en de daaruit voortvloeiende automatisering zijn onvoldoende uitgekristalliseerd.
2. De kwaliteit van het management in al haar geledingen behoeft verbetering.
3. Er is onduidelijkheid over de taak en de omvang van de basispolitiefunctie in verhouding tot het specialisme. Tevens bestaat onduidelijkheid over het aantal gewenste steunpunten in de stad Utrecht.
4. Er bestaat in het korps geen hanteerbaar inzicht in de totale werklast van de diverse afdelingen. Er zijn nagenoeg geen systemen of methodieken ontwikkeld, die kunnen dienen als basis voor een nader op te zetten prioriteitenstelsel, op grond waarvan meer onderbouwd keuzen kunnen worden gemaakt binnen de totale werklast.
5. Het personeelsbeleid laat te wensen over. Met name het systeem van loopbaanontwikkeling voldoet niet.

Om deze probleemvelden aan te kunnen pakken is per 1 september 1983 gekozen voor de methode van de projectorganisatie. Dit houdt in dat gedurende een bepaalde tijd door een kleine groep van mensen uit diverse geledingen binnen het korps wordt gezocht naar een oplossing van het probleem. Na de start van de genoemde vijf projecten is kort nadien een zesde project, slachtofferhulp, gevormd. Dit project sloot enerzijds aan bij een ontwikkeling die reeds gaande was bij een van de vier afdelingsbureaus en anderzijds bij landelijke ontwikkelingen.

De veranderingsrichting voor de komende jaren, welke ook in het verlengde ligt van het Beleidsplan 1980-1982, is neergelegd in een nieuw plan, "Op tijd bij de tijd" en is als volgt samen te vatten.⁶¹

Doelstellingen	Werkwijze	Benodigde organisatie-kenmerken
<ul style="list-style-type: none"> -de verhoging van (het gevoel van) veiligheid in het algemeen -het verbeteren van de hulpverlening -het zorgdragen voor een bevredigende veiligheid en doorstroming van het verkeer 	<ul style="list-style-type: none"> -aktiegericht bezig zijn -probleemoplossend bezig zijn -alles moet mogelijk zijn, zo niet alles dan toch zeer veel -kliëntgerichtheid 	<ul style="list-style-type: none"> -kleinschalig werken -flexibiliteit -slagvaardigheid -simpel grandstructuur -"stap voor stap"-mentaliteit -stijl van leidinggeven (ruimte-scheppend -risico-dragend - vrijheid in gebondenheid-enthousiasmerend, etc.) -grote uitwisselbaarheid van mensen en middelen binnen een dienst of afdeling. Bereidheid tonen tot hulp en steun tussen afd/diensten bij vold. prioriteit -aktiegerichte aanpassingen in de structuur van onderdelen van het korps moeten mogelijk zijn (bv. het Huppel-project)

⁶¹ "Op tijd bij de tijd". Beleidsontwikkeling gemeenteraad Utrrecht voor de komende jaren, stafbureau korpsleiding, Utrrecht, maart 1984.

2 ONDERZOEK

2.1 Inleiding

In 1979, 1981 en vervolgens in 1983 is onder een representatieve steekproef van de bevolking van Utrecht van 16 jaar en ouder een onderzoek gehouden. Gelet is op representativiteit naar leeftijd, geslacht en geografische spreiding over de verschillende wijken in de stad. De dataverzameling is verricht door het NIPO te Amsterdam.

In mondelinge interviews zijn de volgende onderwerpen aan de orde geweest:

1. is men het afgelopen jaar het slachtoffer geweest van een of meer van de tien delicten die opgenomen zijn in de WODC-slachtofferenquêtes? Heeft men aangifte gedaan bij de politie? En wat vond men van het optreden van de politie toen men aangifte kwam doen?
2. voelt men zich onveilig in huis of in de buurt waar men woont? En denkt men er wel eens aan zelf het slachtoffer te worden van een of ander misdrijf?
3. neemt men gewoonlijk bepaalde maatregelen om te voorkomen dat men het slachtoffer wordt van een of ander misdrijf? En had men, toen men het slachtoffer was geworden, deze preventiemaatregelen getroffen?
4. wat vindt men de belangrijkste taken van de politie en hoe vindt men dat de Utrechtse politie deze taken vervult?
5. is men in de afgelopen tijd in contact geweest met de Utrechtse politie? Wat was de aanleiding tot dit contact en wat vond men van het optreden van de politie?
6. wat zijn belangrijke problemen binnen de gemeente of specifiek binnen de eigen woonwijk of buurt waaraan de politie meer aandacht zou moeten besteden?

7. wat heeft men gemerkt van de veranderingen die zich in het optreden van de Utrechtse politie hebben voorgedaan? (Vragen hierover zijn alleen in de tweede en derde enquête gesteld).

In de volgende paragrafen komen deze onderwerpen afzonderlijk aan de orde.

2.2 Omvang van de criminaliteit

Voor het vaststellen van de omvang en de ontwikkeling van de criminaliteit is gekozen voor de zg. slachtofferenquête. Daarbij wordt aan een steekproef van de bevolking gevraagd of men het slachtoffer is geweest van een of andere vorm van misdaad.

De politiestatistiek geven -zo is van verschillende zijden gebleken- over het algemeen geen betrouwbaar beeld van de omvang en de ontwikkeling van de criminaliteit. Zo bevatten ze slechts die delicten die ter kennis gekomen zijn van de politie. Registratie berust bovendien veelal op opgemaakte processen-verbaal, terwijl van allerlei zaken die wel aangegeven zijn, geen proces-verbaal wordt opgemaakt. Ook van de ontwikkeling van de criminaliteit geven de politiestatistiek geen betrouwbaar beeld. Niet bekend is of de bereidheid om een delict waarvan men het slachtoffer is geworden aan de politie te melden, in de loop der jaren gelijk is gebleven.

De slachtofferenquêtes omvatten evenwel niet het gehele scala van criminaliteit; aan de doorsnee burger wordt gevraagd of hij/zij het slachtoffer is geworden van voor hem/haar van toepassing zijnde delicttypen. Bedrijven en middenstanders vallen bv. buiten de enquête. De omvang van onder andere winkeldiefstal/-inbraak, bankoverval, drugshandel, economische en milieudelicten kan dus door deze slachtofferenquêtes niet worden aangegeven. Van de delicttypen (brom)fietsendiefstal, diefstal van/uit auto, inbraak thuis, zakkenrollerij, seksuele misdrijven buitenshuis, bedreiging op straat en vernieling van eigendom mag worden aangenomen dat de slachtofferenquêtes een betrouwbaar beeld geven. Tabel 1 bevat de percentages personen van 16 jaar en ouder die in één jaar (respectievelijk 1978, 1980 en 1982) het slachtoffer zijn geworden van een of meer van de 10 delicttypen.

Tabel 1: Percentage personen van 16 jaar en ouder dat in één jaar het slachtoffer is van een of meer van 10 delicten.

	1978	1980	1982 ⁰¹
-opzettelijke vernieling van eigendom (particulieren)	15,1	10,2*	10,3
-fietsendiefstal	12,0	10,7	11,2
-bromfietsendiefstal	3,7	2,1	6,5
-bedreiging/mishandeling op straat	5,7	5,1	5,5
-zakkenrollerij/diefstal van portemonnaie	5,2	4,4	3,3
-diefstal uit personenauto	6,6	3,3*	6,8*
-handtastelijkheden op straat met sexuele bedoelingen	3,1	3,3	2,8
-doorrijden na aanrijding	1,5	1,3	0,9
-inbraak thuis (particulieren)	2,4	3,1	3,0
-diefstal van personenauto	0,6	0,4	0,3

*) significant ten opzichte van het voorgaande jaar op 5%.

Uit tabel 1 blijkt een toename van bromfietsendiefstal (alhoewel het hierbij om zeer geringe aantallen gaat en de stijging niet significant is) en diefstal uit de personenauto. De toename van diefstal uit personenauto is significant op 5%. Nog zichtbaarder is de toename van deze vorm van criminaliteit als naar het percentage slachtoffers in de eerste 8 maanden van 1983 (de enquête is in september 1983 gehouden) wordt gekeken, nl. 10,5%. In 1983 is er ook een verdere stijging te zien in de omvang van vernieling (15,3%), bedreiging/mishandeling op straat (7,7%) en handtastelijkheden op straat met sexuele bedoelingen (5,2%). De overige delicten vertonen een vergelijkbaar beeld met dat van de voorgaande jaren. Vanwege de zich in 1983 doorzettende of opnieuw inzettende stijging verdient de omvang van fietsendiefstal, diefstal uit de personenauto, vernieling van eigendom, bedreiging/mishandeling op straat en handtastelijkheden met sexuele bedoelingen op straat de nodige aandacht. Daarentegen lijkt het percentage zakkenrollerij te dalen, zeker ten opzichte van 1979.

⁰¹ De cijfers in deze kolommen hebben betrekking op de enquêtes die in 1979, 1981 en 1983 zijn gehouden. De percentages slachtoffers in deze enquêtes zijn berekend op het slachtofferschap in het voorgaande kalenderjaar en de paar maanden in het betreffende jaar en vervolgens omgerekend naar een percentage over één jaar.

Over alle 10 delicten tezamen is een percentage berekend van het aantal slachtoffers; en eveneens is een onderscheid aangebracht tussen slachtofferschap van een vermogensdelict en van een agressief delict. Tabel 2 bevat de resultaten.

Tabel 2: Percentage personen van 16 jaar en ouder dat in één jaar het slachtoffer is geworden van een delict.

	1978	1980	1982
totaal	32,7	27,4	25,4
vermogensdelict	17,8	16,5	16,6
agressief delict	21,5	16,0	15,9

Dan blijkt dat over het totaal van de 10 delicten het slachtofferpercentage over 1982 wederom iets is gedaald ten opzichte van 2 jaar daarvoor. Afzonderlijk naar een vermogens- of een agressief delict is er geen verschil opgetreden. Iets minder mensen zijn zowel van een agressief als van een vermogensdelict het slachtoffer geworden.

2.3 Aangiftebereidheid

Algemeen is uit slachtofferenquêtes gebleken dat slechts een deel van de gepleegde misdrijven ter kennis komt van de politie en wordt vastgelegd in statistieken. Teneinde een beter inzicht te krijgen in de werkelijke omvang van de criminaliteit benadrukt de politie, ook in Utrecht, het belang van het doen van aangifte bij de politie, wanneer men het slachtoffer is geworden van een delict; ook al kan dit een verzwaring van de werklast betekenen. Tabel 3 geeft de resultaten van de aangiftebereidheid per delict.

Tabel 3: Percentage slachtoffers dat het delict aan de politie heeft gemeld.

	1978	1980	1982
-opzettelijke vernieling van eigendom (particulieren)	16	18	21
-fietsendiefstal	59	51	54
-bromfietsendiefstal *)	75	100	71
-bedreiging/mishandeling op straat	17	16	12
-zakkenrollerij/diefstal van portemonnaie	52	59	68
-diefstal uit personenauto	57	58	77
-handtastelijkheden op straat met sexuele bedoelingen	7	19	24
-doorrijden na aanrijding	25	18	36
-inbraak thuis (particulieren)	87	83	85
-diefstal van personenauto *	67	100	100

*) gering aantal slachtoffers

Tabel 3 laat zien dat van een aantal delicten de aangiftebereidheid tussen 1978 en 1982 is toegenomen. Dit geldt vooral voor diefstal uit personenauto, handtastelijkheden met sexuele bedoelingen op straat en zakkenrollerij waar een significante stijging is opgetreden, en in mindere mate voor doorrijden na aanrijding. De toename van de aangiftebereidheid bij diefstal uit de auto kan mede een gevolg zijn van een (voorlichtings)project dat hieromtrent door de Utrechtse politie is gehouden. Bij de overige delicten is de aangiftebereidheid tamelijk stabiel gebleven (NB. de sterke daling in percentage bij bromfietsendiefstal is vertekend door het geringe aantal slachtoffers van dit delict).

Plaats van aangifte bij de politie is veelal het hoofdbureau van politie, alhoewel de 'overheveling' van het opnemen van aangiften van kleinere criminaliteit op de afdelingsbureaus goed van de grond gekomen lijkt te zijn (zie tabel A in de bijlage).

Over de 10 delicten tezamen is de aangiftebereidheid berekend, alsook afzonderlijk naar agressieve en naar vermogensdelicten; tabel 4.

Tabel 4: Percentage slachtoffers dat een of meer delicten aan de politie heeft gemeld.

	1978	1980	1982
totaal	43	46	52
vermogensdelict	64	62	67
agressief delict	18	21	21

Dan blijkt dat het aangiftepercentage over 1982 wederom is toegenomen; ten opzichte van 1978 is de stijging zelfs statistisch significant. De toename geldt vooral voor agressieve delicten.

De aangiftbereidheid hangt ongetwijfeld samen met de aard of de ernst van het strafbare feit. Veelgenoemde redenen om bij de politie geen aangifte te doen van het delict waarvan men het slachtoffer is geworden zijn: het is zinloos; het is van geringe waarde/niet ernstig genoeg; dader onbekend/niet bekend waar het is gebeurd; politie doet er toch niets aan; het zelf opgelost. Tabel B in de bijlage geeft een uitgebreid overzicht. De genoemde redenen wijken in frequentie van voorkomen nauwelijks af van de vorige enquêtes.

Over het geheel genomen kan dan ook worden geconstateerd dat de aangiftbereidheid in de loop der jaren, mede door de aandacht van de politie daarvoor, is toegenomen.

2.4 Teverdenheid politie bij aangifte

Aan de personen die bij de politie aangifte hebben gedaan van een strafbaar feit waarvan ze het slachtoffer waren geworden, is gevraagd of ze tevreden of ontevreden waren over de wijze waarop de politie hun aangifte in behandeling had genomen.

In de drie onderzoekjaren lopen de percentages weinig uiteen; ca. tweederde is tevreden over het politie-optreden. Tabel C in de bijlage geeft voor een aantal delicten afzonderlijk een overzicht. En tabel D geeft een overzicht per afdelingsbureau.

Tabel 5: Tevredenheid politie bij aangifte; percentages.

	1978	1980	1982
tevreden	63	63	65
niet zo tevreden	10	13	8
ontevreden	27	24	27

Redenen voor ontevredenheid over het politie-optreden zijn:

- de politie heeft niets aan de zaak gedaan;
- de politie nam de zaak niet serieus op;
- de politie heeft het gestolene niet teruggevonden;
- de politie was onvriendelijk/incorrect;
- de politie gaf onvoldoende informatie betreffende het terugvinden van het gestolene;
- de politie heeft de dader niet gevonden.

In de bijlage is in tabel E een uitgebreider overzicht opgenomen. Zoals ook in het vorige rapport is vermeld, blijkt het slachtoffer o.a. behoefte te hebben aan een serieuze behandeling van de aangifte door de politie, aan een prettige wijze van optreden naast de wens dat iets aan de zaak gedaan wordt en het gestolene wordt teruggevonden. Een onderzoekje van Hogenhuis en Kuijvenhoven gaf eenzelfde beeld.⁰² Men blijkt aangifte bij de politie te doen ofwel vanuit een kleine hoop het gestolene terug te krijgen ofwel vanwege de verzekering. De verwachting dat de politie er er wat aan kan doen, is niet hoog gespannen. De activiteiten van de politie bij het opnemen van de aangifte zijn daarentegen wel belangrijk als tegemoetkoming in de emotionele behoefte aan zekerheid, aan overzichtelijkheid. Vandaar het belang van luisteren, adviseren en verwijzen. Wellicht kan eerlijke informatie over de kansen daartoe het oordeel van het slachtoffer gunstiger stemmen. In het arrondissement Utrecht bestonden ten tijde van het schrijven van dit rapport vergevorderde plannen tot informatie over de

⁰² Hogenhuis, C. en drs. A. Kuijvenhoven. Aangifte doen bij de politie, onderzoek naar verwachtingen aangevers.

Algemeen Politieblad, 132e jrg., nr. 24, 26 november 1983, blz. 539-542.

zaak aan het slachtoffer door het OM. Tevens was men binnen het Utrechtse korps bezig met de uitwerking van een slachtofferhulpproject.

2.5 Gevoelens van onveiligheid

Naast de omvang van de criminaliteit, afgemeten aan de kans om het slachtoffer te worden van een delict, zijn de gevoelens van onveiligheid een belangrijk criterium voor de subjectieve beleving van criminaliteit. In het onderzoek is een aantal vragen daarover aan de respondenten voorgelegd. Gevraagd is of men wel eens dacht aan de mogelijkheid het slachtoffer te kunnen worden van een of andere vorm van misdaad.

Tabel 6: Denkt u wel eens aan de mogelijkheid dat u slachtoffer zou kunnen worden van een of andere vorm van misdaad?

	1979	1981	1983
	%	%	%
neen, nooit	45	36	28
zelden	23	13	18
soms	22	31	32
regelmatig	7	12	13
vaak	3	8	9

Tussen 1979 en 1983 is er een significante verandering opgetreden. In toenemende mate blijkt men er wel eens aan te denken het slachtoffer te worden van een misdrijf.

In de soort delicten waaraan men dan denkt is weinig verandering gekomen.

Veel genoemde delicten waaraan men dan denkt zijn:

	1979	1981	1983
	%	%	%
aanranding	24	33	27
beroving op straat	50	40	41
inbraak	11	28	22
mishandeling	26	28	28

De tussen 1979 en 1981 significante stijging voor aanranding en inbraak zat zich in 1983 niet verder door,

evenmin als de tussen 1979 en 1981 significante daling voor beroving op straat.

Weinig genoemde delicten waaraan men dan denkt, zijn:

	1979	1981	1983
	%	%	%
vernietiging	4	7	6
zakkenrollerij	8	8	6
diefstal uit/van vervoermiddel	-	10	7
diefstal	-	8	10

De veranderingen tussen 1979 en 1983 zijn gering en niet significant. In werkelijkheid veel gepleegde delicten blijken relatief weinig en minder vaak voorkomende delicten blijken relatief vaak te worden genoemd. Tabel F in de bijlage geeft een overzicht van de aanleiding om te denken aan de kans op slachtoffer.

Een tweede vraag met betrekking tot gevoelens van onveiligheid was de vraag of men vond dat de kans om het slachtoffer te worden was toegenomen; tabel 7.

Tabel 7: Heeft u het gevoel dat u persoonlijk, vandaag de dag, meer of minder dan twee jaar geleden de kans loopt slachtoffer te worden van enig misdadig optreden of is die kans volgens u gelijk gebleven?

	1979	1981	1983
	%	%	%
loopt meer kans	55	56	51
kans is gelijk gebleven	42	42	48
loopt minder kans	3	2	1

Nadat zich tussen 1979 en 1981 geen veranderingen hadden voorgedaan, is er wel een significante verandering opgetreden in 1983. Meer respondenten zeggen dan dat de kans gelijk is gebleven, en minder respondenten vinden dat de kans is toegenomen. Een gunstige ontwikkeling derhalve.

Twee andere vragen betroffen het gevoel van veiligheid in huis en op straat. In 1979 zei 15% wel eens bang te zijn als men 's avonds alleen thuis was; in 1981 en 1983 was dit 16%. In 1979 zei 40% dat er in de eigen buurt of wijk plekken of straten waren waar men 's avonds liever

niet alleen kwam; in 1981 was dit hoger, nl. 46%; en in 1983 weer iets lager, nl. 43%.

Een laatste vraag was gericht op het gedrag dat men zou vertonen wanneer men 's avonds laat alleen thuis was en er onverwachts zou worden aangebeld. Tabel 8 laat zien dat daarin geringe verschillen zijn opgetreden tussen 1979 en 1983. Men blijkt iets voorzichtiger te zijn geworden met het open doen van de deur; vaker moet het iemand zijn die men kent, en niet iemand die een vertrouwde indruk maakt.

Tabel 8: Stelt u zich voor dat u 's avonds om een uur of 10 alleen thuis bent en er wordt onverwachts aangebeld. Wat zou u dan doen?

	1979	1981	1983
	%	%	%
ik doe gewoon open	48	45	47
ik doe pas open als ik weet of gezien heb dat het iemand is die ik ken	24	25	27
ik doe pas open als ik heb kunnen zien of horen dat de- gene die aanbelt een ver- trouwde indruk maakt	19	17	15
ik doe niet open	9	13	11

Samengevat kan men concluderen dat de significante toename in de onveiligheidsgevoelens die zich in 1981 voorded, niet verder is doorgezet in 1983.

2.6 Preventiegedrag

De mate waarin de bevolking maatregelen neemt om te voorkomen dat men het slachtoffer wordt van een of andere vorm van criminaliteit kan een rol spelen in de omvang van criminaliteit. Interessant is dan ook om na te gaan hoe het preventiegedrag zich tussen 1979 en 1983 heeft ontwikkeld. Tabel 9 geeft de resultaten.

Tabel 9: Delicttype en preventiegedrag, percentages.

	1979	1981	1983
<u>fietsendiefstal</u>			
geen maatregel	1	3	1
1 maatregel	59	51	40
2 maatregelen of meer	40	46	59
<u>bromfietsendiefstal</u>			
geen maatregel	1	-	1
1 maatregel	61	43	48
2 maatregelen of meer	38	57	51
<u>diefstal uit auto</u>			
geen maatregel	2	1	2
1 maatregel	46	46	30
2 maatregelen of meer	52	53	68
<u>diefstal van auto</u>			
geen maatregel	2	1	2
1 maatregel	28	17	14
2 maatregelen of meer	70	82	84
<u>inbraak</u>			
geen maatregel	13	9	10
1 maatregel	48	41	43
2 maatregelen of meer	39	50	47
<u>inbraak vakantie</u>			
geen maatregel	16	16	13
1 maatregel	57	56	53
2 maatregelen of meer	27	28	34

Het preventiegedrag tegen fietsendiefstal, diefstal uit de personenauto en inbraak (bij langdurige afwezigheid wegens vakantie e.d.) blijkt significant te zijn toegenomen. De daling in het preventiegedrag tegen bromfietsendiefstal is niet significant. Geconcludeerd kan worden dat over het geheel genomen het preventiegedrag is gestegen. Mogelijkerwijs hebben de steeds strenger wordende eisen van de verzekeringsmaatschappijen daarin een rol gespeeld, alsook de activiteiten van de afdeling Voorkoming Misdrijven binnen het Utrechtse politiekorps.

In het geval dat men daadwerkelijk het slachtoffer was geworden van diefstal van fiets, bromfiets of uit/van auto of van inbraak, was er in een aantal gevallen wellicht sprake van onzorgvuldigheid doordat de fiets niet op slot stond of een raam of deur niet was afgesloten. Voor het merendeel was evenwel slot of deur geforceerd of raam of ruit vernield.

Er kon in het onderzoek geen causale relatie worden gelegd tussen preventiegedrag en slachtofferschap omdat niet gevraagd is naar veranderingen in het preventiegedrag naar aanleiding van een delict waarvan men het

slachtoffer is geworden. Wel is het zo dat in het onderzoek in 1983, in tegenstelling tot de voorgaande jaren toen er geen duidelijke samenhang was, degenen die het slachtoffer waren geweest gemiddeld meer preventiemaatregelen troffen dan degenen die geen slachtoffer waren geweest.

2.7 Prioriteiten in het politie-optreden

Het beeld dat de bevolking heeft van de taken van de politie kan van invloed zijn op de mate waarin men een beroep doet op de politie. Van zes à zeven hoofdtaken (die geen volledig beeld van het werk van de politie geven, doch wel van bepaalde hoofdaccenten daarin) is aan de bevolking gevraagd of men het typisch werk voor de politie vond, en of men dacht dat de politie deze taak goed vervulde. Tabel 10 geeft de resultaten.

Tabel 10: Taakuitoefening door de politie; percentages
(1)

deze tabel wordt los bijgevoegd

De bevolking blijkt drie hoofdtaken aan de politie toe te kennen waarin in de loop der jaren vrijwel geen wijziging in opgetreden is. Deze taken zijn ordehandhaving, handhaving van de verkeersveiligheid en bestrijding van de criminaliteit. Ook de frequentie waarmee de Utrechtse politie daarmee volgens de bevolking bezig is of de wijze waarop het deze taken vervult, is onveranderd gebleven. De handhaving van de verkeersveiligheid -waarschijnlijk de meest zichtbare taak- krijgt de hoogste waardering. Assistentie en dienstverlening bij allerlei gevallen die geen betrekking hebben op bemiddeling of "crisisinterventie" -de vierde taak- wordt minder dan de eerste drie taken gezien als een politietak. De daling in de tweede enquête is in de derde enquête weer omgezet in een stijging. Ook het oordeel over de wijze waarop de politie de assistentietak vervult, is weer wat gunstiger geworden. Bemiddeling en crisisinterventie vindt de bevolking aanmerkelijk minder een taak van de politie. Wel is de politie er in toenemende mate mee bezig volgens de bevolking. En in de derde enquête is de waardering voor het optreden van de Utrechtse politie hierbij nog verder toegenomen dan reeds in 1981 was gebeurd. Het geven van preventievoorlichting door de politie ziet de bevolking in toenemende mate als een taak voor de politie. De frequentie waarmee en de wijze waarop de politie dat doet is volgens de bevolking (nog) niet veranderd.

Label 10: Taakuitoefening door de politie; percentages (1)

	taak van de politie			vaak of regelmatig er mee bezig			uitoefening goed		
	1979	1981	1983	1979	1981	1983	1979	1981	1983
-orde handhaven, algemeen en specifiek	81	77	86*	89	89	89	56	60	61
-handhaven verkeersveiligheid	91	90	95	93	92	89	73	69	72
-criminaliteitsbestrijding	93	92	94	93	92	92	53	51	53
-dienstverlening	68	55*	60*	88	89	92	79	70*	79*
-sociale hulverlening	35	33	41	69	78*	82	53	58	66*
-preventieve voorlichting (2)	-	65	74*	-	69	69	-	57	60
-signaleren van problemen (2) en wensen, en zo mogelijk oplossen	-	-	30	-	-	52	-	-	48

(1) weet niet en ontbrekende antwoorden zijn buiten de berekening gelaten.

(2) deze taken waren niet in alle drie enquêtes opgenomen.

(*) significante stijging of daling op 5% ten zichte van de vorige enquête.

De bovenstaande taken zijn nogal breed en bovendien niet onderling tegen elkaar afgewogen. Op een andere manier is dan ook in het onderzoek -zij het alleen in de tweede en derde enquête- de prioriteit bepaald die de bevolking toekent aan de werkzaamheden van de politie. Daarbij zijn 16 deeltaken onderscheiden. Het spreekt vanzelf dat ze geen weerspiegeling van het totale politiewerk vormen. Geprobeerd is die taken eruit te lichten die voor de bevolking redelijk zichtbaar zijn. De resultaten staan in tabel 11.

Tabel 11: Het werk van de politie omvat een groot aantal taken. Aan welke taken moet de Utrechtse politie veel aandacht besteden; percentages.

Deze tabel wordt los bijgevoegd

Uit tabel 11 blijkt dat de bevolking in beide enquêtes aan de bestrijding van de criminaliteit, en vooral van agressieve vormen van criminaliteit o.a. op straat, een hoge prioriteit toekent, in 1983 nog meer dan in 1981. Bestrijding van vernieling en vandalisme scoort eveneens tamelijk hoog evenals de controle op het rijden onder invloed en de drugsbestrijding. Een tussenpositie neemt aan de ene kant de handhaving van de verkeersveiligheid in (controle verkeersregels, technische staat van voertuigen), en aan de andere kant de bestrijding van vermogenscriminaliteit. Tamelijk laag scoren de orderhandhaving, de bemiddeling, de bestrijding van minder in het oog vallende of in de media aandacht krigende delicten als fraude, oplichting en milieumisdrijven en het aanpakken van de parkeerproblematiek in de stad. Dit laatste scoort wellicht laag vanuit een besef van de geringe kans op een oplossing van het probleem. Denkbaar is dat men dit, vooral bij milieumisdrijven, niet zozeer als een taak van de politie ziet, maar van andere instanties. En ten aanzien van de parkeerproblematiek kan het eigen belang een rol spelen; hoe minder de politie eraan doet, des te minder kans loopt men in het krijgen van een bekeuring.

In grote lijn komt het beeld uit tabel 11 overeen met tabel 10, zij het dat de criminaliteitsbestrijding vooral wordt betrokken op agressieve vormen van straatcriminaliteit en perceptie van veiligheid op straat.

2.8 Contacten met de Utrechtse politie

Aan de respondenten is in elke enquête gevraagd of ze de afgelopen twee jaar op een of andere manier contact

Tabel 11: Het werk van de politie omvat een groot aantal taken. Aan welke taken moet de Utrechtse politie veel aandacht besteden; percentages

	1981	1983
1. bestrijding van agressie op straat, zoals beroving geweldpleging, mishandeling, agressief optreden van jeugdgroepen	78	86
2. bestrijding van moord, doodslag, aanranding	74	85
3. controle op het rijden onder invloed van alcohol	68	60
4. bestrijding van vernielingen, vandalisme	59	61
5. bestrijding van inbraken	48	49
6. drugsbestrijding (handel, gebruik)	47	61
7. bestrijding van zakkenrollerij, diefstal uit garderobes, diefstal uit woningen en auto's	44	51
8. controle op de naleving van verkeersvoorschriften, verkeersregels	44	38
9. bestrijding van overvallen op bv. banken, postkantoren	43	47
10. controle op de technische staat waarin auto's verkeren, dus op de staat van onderhoud	41	38
11. handhaving van de openbare orde bij optochten, demonstraties, optreden van actiegroepen	36	35
12. optreden en bemiddelen bij burenruzies, klachten over geluids- hinder, gezinsmoeilijkheden	35	32
13. controle op en bestrijding van koppelbazen, fraudezaken, oplichting	33	32
14. voorlichting geven over maatregelen die men kan nemen om te voor- komen dat men slachtoffer wordt van de een of andere misdaad	32	38
15. controle op milieu-, bodem-, water- en luchtverontreiniging	26	30
16. oplossen van de parkeerproblemen	26	28

hebben gehad met de Utrechtse politie; wat dan de aanleiding was geweest, hoe het verder was afgelopen en wat men vond van het optreden van de politie. Contacten in verband met het doen van aangifte van een delict waarvan men het slachtoffer was geworden zijn hierbij inbegrepen. Ter vergelijking worden de resultaten uit de drie enquêtes naast elkaar geplaatst.

Zowel in 1979 als in 1981 heeft 39% van de geënquêteerden in de voorgaande twee jaar contact gehad met de politie in Utrecht. In 1983 was dit 42%. Tabel 12 geeft een overzicht van de aanleiding tot contact. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen contact waarbij het initiatief uitging van de politie en contact waarbij het initiatief uitging van de geënquêteerde zelf of van een ander (geen politie).

Tabel 12: Contacten met de Utrechtse politie in 1979 en 1983; percentages.

Deze tabel wordt los bijgevoegd.

Grote verschillen in de percentages contacten met de Utrechtse politie voor een bepaalde aangelegenheid doen zich in de drie onderzoekjaren niet voor. De zwaartepunten liggen overwegend op meldingen van brand/ongeluk/vermissing, aangifte van een vermogensdelict en kleine verkeersovertredingen. Wel gaat tussen 1979 en 1983 in toenemende mate het initiatief tot contact van de burger uit en niet van de politie (respectievelijk 57%, 70% en 73%).

Nagegaan is of de bevolking tevreden was over het optreden van de politie bij deze contacten; en of daarin verschillen waren tussen 1979 en 1983. Tabel 13 bevat de resultaten van enkele tamelijk vaak voorkomende contacten.

Tabel 12: Contacten met de Utrechtse politie in 1979, 1981 en 1983; percentages

	1979	1981	1983
INITIATIEF BURGER			
-informatie gevraagd (weg, instantie, gebouw)	2,2	2,2	1,5
-melden van brand, ongeluk, vermissing van persoon/dier	20,1	19,4	18,4
-verzoek om te komen vanwege probleem met bureu, gezin	3,1	4,8	8,3
-indienen van een klacht	5,5	4,1	5,9
-aangifte van geweldsmisdrijf	2,1	3,5	5,1
-aangifte van vermogensmisdrijf	16,5	21,0	19,6
-bekeuring betalen	1,1	1,0	2,1
-informatie verschaffen	3,9	8,3	2,7
-anders/geen antwoord	2,4	5,7	8,9
INITIATIEF POLITIE			
-verkeerscontrole (technische staat van auto, papieren)	5,9	5,4	4,8
-verkeersongeluk, aanrijding	1,7	1,3	0,6
-kleine verkeersovertreding (rood licht, zonder licht, te hard)	25,7	14,6	16,0
-controle bijzondere wetten	0,3	-	0,6
-ondaugdelijke lading, controle kofferruimte	0,7	0,3	-
-bericht overbrengen, inlichtingen inwinnen	-	0,3	0,9
-vanwege een geweldsmisdrijf	5,1	2,5	0,9
-vanwege een vermogensmisdrijf	0,8	1,3	3,0
-anders/geen antwoord	1,5	4,2	0,9

Tabel 13: Tevredenheid over de politiecontacten; percentages.

		ontevr.	noch tev. noch ontev.	tevr.
-melden van brand, ongeluk vermissing	1979	17	14	69
	1981	22	23	55
	1983	11	18	71
-verzoek te komen bij problemen	1979	25	-	75
	1981	20	7	73
	1983	18	-	82
-indienen van klacht	1979	38	8	54
	1981	15	28	77
	1983	-	20	80
-aangifte geweldsdelict	1979	23	27	50
	1981	55	9	36
	1983	29	12	59
-aangifte vermogensdelict	1979	26	13	61
	1981	18	11	71
	1983	15	17	68
-informatie verstrekken	1979	17	11	72
	1981	27	8	65
	1983	-	-	100
-verkeerscontrole	1979	8	5	87
	1981	18	-	82
	1983	-	13	87
-kleine verkeersovertreding	1979	16	13	70
	1981	20	9	72
	1983	17	11	72
-inlichtingen door politie, bericht overbrengen	1979	21	16	63
	1981	13	13	75
	1983	-	33	67
totaal	1979	20	13	67
	1981	18	13	68
	1983	13	14	73

In de drie enquêtes is ca. tweederde tot driekwart tevreden over het optreden van de politie; er is een stijgende lijn. In elke enquête afzonderlijk en ook tussen de enquêtes onderling lopen de scores per soort contact uiteen. De aantallen waarop de percentages zijn berekend zijn nogal laag, waardoor percentageverschillen voorzichtig moeten worden bekeken. De verschillen

moeten nogal groot zijn, willen deze significant zijn (>10%). Over contacten op het gebied van verkeerscontrole is men het beste te spreken. Gunstige ontwikkelingen doen zich voor bij contacten in verband met het indienen van een klacht, het melden van brand/ongeluk/vermissing, het verzoek te bemiddelen bij sociale problemen en de aangifte van een geweldsdelict(en in mindere mate van een vermogensdelict). Het totaalpercentage vertoont een geringe stijgende lijn.

2.9 Punten van aandacht voor de politie

In paragraaf 2.7 is reeds ingegaan op de vraag naar de inhoud van de politietaak zoals deze volgens de bevolking zou moeten zijn, en op de vraag naar de prioriteiten die daarin zouden moeten worden aangebracht.

Een andere manier om een beeld te krijgen van de verwachtingen van de bevolking ten aanzien van het politie-optreden is te vragen naar belangrijke problemen binnen de gemeente of binnen de eigen wijk of buurt waarvan de politie meer zou moeten doen. De antwoorden op deze vraag komen in deze paragraaf aan de orde. Een vergelijking tussen de drie bevolkingsenquêtes biedt daarbij de mogelijkheid vast te stellen of er verschuivingen zijn opgetreden in de omvang en/of de aard van de problemen.

a. problemen binnen de gemeente

Iets meer dan de helft (55 a 60%) van de respondenten noemt een of meer problemen in de gemeente. Tabel 14 geeft een overzicht van de meest genoemde problemen (4% of meer), gepercenteerd op het aantal respondenten.

Tabel 14: Problemen binnen de gemeente waaraan de politie meer aandacht zou moeten besteden; percentages.

	1979	1981	1983
vernietzucht/vandalisme	32	46	52
overlast opgeschoten jeugd	26	21	20
onveiligheid	26	19	20
verkeeroverlast (w.o. te hard rijden, op trottoir, onder invloed, geen voorrang verlenen)	18	20	34
foutief parkeren van voertuigen	8	4	3
diefstal	10	11	13
drugshandel	8	22	24
inbraak	5	11	9
zakkenrollerij	5	7	4
Hoog Catharijne (criminaliteit, overlast)	6	21	22

Enkele andere problemen die werden genoemd -zij het relatief minder vaak- waren de "drukte" rondom de bars in het centrum van de stad, de prostitutie (vermoedelijk met name de straatprostitutie), de geluidshinder, de burengeruchten en het gebrek aan speelmogelijkheden e.d. voor de kinderen. Uit tabel 14 blijkt dat de verschuivingen die in 1981 waren opgetreden in de mate waarin bepaalde problemen door de ondervraagden werden genoemd, in 1983 zich niet verder hebben doorgezet, met uitzondering van vernieling en allerlei vormen van verkeeroverlast. Met betrekking tot de verkeeroverlast kan men zich afvragen of deze inderdaad verder is toegenomen of als hindelijker wordt ervaren omdat de Utrechtse politie daaraan minder is gaan doen (o.a. in het kader van het beleidsplan).

b. problemen in de buurt

De percentages personen die problemen in de eigen buurt noemen, liggen aanzienlijk lager dan de percentages met betrekking tot problemen in de gemeente. Ongeveer eenvijfde van de respondenten noemt problemen in de eigen wijk. Tabel 15 bevat de meest voorkomende problemen.

Label 15: Problemen binnen de wijk of buurt waaraan de politie meer aandacht zou moeten besteden; percentages.

	1979	1981	1983
vernielzucht/vandalisme	20	21	20
overlast opgeschoten jeugd	11	11	10
onveiligheid	8	7	6
verkeeroverlast	14	12	8
foutief parkeren van voertuigen	7	3	3
diefstal	4	4	3
inbraak	4	4	4
geluidsoverlast, burengerucht	3	7	3

Wanneer de problemen in de gemeente worden vergeleken met de problemen in de wijk, valt het op dat met betrekking tot de wijk niet alleen een geringer deel van de bevolking een of meer problemen naar voren brengt, maar ook dat sommige probleemgebieden in de wijk of buurt vrijwel niet voorkomen. Dit geldt bv. voor drugshandel, zakkenrollerij, prostitutie, de hinder van de bars en (dat ligt voor de hand) de overlast en criminaliteit in Hoog Catharijne. Deze problemen worden door de bevolking specifiek met het centrum van de stad in verband gebracht. Dit verschijnsel doet zich overigens ook in andere bevolkingsenquêtes voor. De (criminaliteits- en orde-)problemen waaraan de politie iets zou moeten doen, lokaliseert men niet in de eigen woonwijk doch elders. Binnen de eigen woonwijk (met name de buitenvijken) wil men enerzijds niet erkennen dat er problemen zijn en anderzijds -wanneer deze er wel zijn- ziet men de politie niet als de eerste aangewezen instantie om deze op te lossen. Problemen die men op wijkniveau naar voren brengt, zijn ook veeleer problemen die hinderlijk/vervelend zijn en het rustige, ordelijke karakter van de wijk aantasten. Naar de aard van de problemen doen zich tussen 1979 en 1983 vrijwel geen verschuivingen voor. Vandalisme is voor ongeveer een vijfde van de bevolking een belangrijk probleem in de eigen wijk. De overige problemen lopen eveneens nauwelijks uiteen, doch worden door een geringer deel van de bevolking vermeld.

De belangrijkste problemen binnen de gemeente en de eigen wijk tezamen nemende, komen de volgende hoofdproblemen naar voren:

- vernieling, vandalisme;
- overlast van opgeschoten jeugd (die o.a. kan uitmonden in vandalisme);

- gevoel van onveiligheid;
- drugsproblematiek, met name drugshandel;
- kleine criminaliteit (diefstal, inbraak, zakkenrollerij);
- verkeersproblematiek (overlast, foutief parkeren).

Daarbij wordt Hoog Catharijne veel genoemd als gebied waar deze problematiek zich manifesteert (bv. opgeschoten jeugd, drugshandel, criminaliteit, onveiligheid). In de loop der tijd zijn hierin weinig veranderingen opgetreden.

In een vorig rapport is reeds de vraag gesteld in hoeverre het aandragen van oplossingen voor deze problemen op het terrein van de politie ligt. De aldaar gemaakte opmerkingen worden hier dan ook nogmaals herhaald.

"Een aantal problemen biedt de mogelijkheid van een repressieve aanpak zoals het verbaliseren van allerlei verkeersovertredingen en het verbaliseren en arresteren van daders van een delict. Andere problemen vragen een preventieve aanpak, en dan niet alleen preventiesurveillance of verkeerscontroles, maar veelmeer ook zg. sociopreventie. In deze opvatting staat het perspectief van sociale controle centraal. Aanhangers van deze aanpak pleiten voor maatregelen ter voorkoming van criminaliteit zoals o.a. verbetering van de bebouwde omgeving in de buurt, voorzieningen voor jongeren, verbetering van openbare dienstverlening en bevordering van sociale integratie. Hierbij wordt ook aan de bevolking zelf een rol toegekend door o.a. te trachten onderlinge informele sociale controle te herstellen en oog te hebben voor het gebeuren in de eigen woonomgeving. De politie kan naast een signalerende en stimulerende functie hebben door het ontwikkelen en op gang brengen van deze vorm van preventie. Zij zal daar echter de hulp van derden ongetwijfeld bij nodig hebben". Een eerste aanzet in deze richting is een geïntegreerd vandaliseproject in een wijk in Utrecht, waarin scholen, buurthuizen, gemeentelijke instanties en politie samenwerken.

2.10 Veranderingen in het politie-optreden

Op verschillende manieren heeft het Utrechtse politiekorps vorm gegeven aan het grotere accent op de bestrijding van kleinere vormen van criminaliteit. De surveillancedienst heeft binnen de basispolitiefunctie recherche-activiteiten in haar takenpakket gekregen. Er wordt daarbij ook gewerkt met een projectmatige aanpak. Er wordt meer te voet en op de fiets gesurveilleerd en

het aantal wijkagenten is aanzienlijk uitgebreid. Binnen de afdeling recherche wordt gestreefd naar een beter management van het werkaanbod, o.a. met gebruik van computerfaciliteiten.

Heeft de bevolking deze veranderingen gemerkt? In het onderzoek is hierover een aantal vragen gesteld; vergelijkingen tussen 1981 en 1983 kunnen daarbij worden gemaakt. Een eerste vraag betrof de wijze waarop men de politie gewoonlijk in de eigen straat of wijk ziet langskomen (hierover waren ook gegevens voor 1979 bekend).

Label 16: Als u de politie langs ziet komen in uw straat of wijk, hoe is dat dan meestal?

	1979	1981	1983
	%	%	%
in politie-auto	98	88	92
op motor	2	3	3
op fiets	3	7	13
lopend	2	6	6

De politie-auto in de eigen straat of wijk blijft het overheersende antwoord (men kon meer dan een antwoord geven, om die reden is het totaalpercentage meer dan 100%). Het gebruik van fiets of surveillance te voet is echter in recente jaren toegenomen, naar de indruk van de bevolking.

Dat de Utrechtse politie meer is gaan doen aan de bestrijding van nogal veelvuldig voorkomende kleinere vormen van criminaliteit was niet iedereen gebleken.⁰³ Eenderde wist er niets over te zeggen; een kwart was van mening dat de politie er inderdaad meer aan deed, ook een kwart vond dat dit gelijk was gebleven; en de rest vond dat de politie er minder aan deed. Tussen 1981 en 1983 waren er wel verschillen (tabel 17), in die zin dat een grotere groep zegt het niet te weten. Wanneer deze categorie buiten beschouwing wordt gelaten, blijft het beeld

⁰³ In de hiernavolgende tabellen worden alleen cijfers over 1981 en 1983 gepresenteerd, en niet over 1979. In de enquête in 1979 was de vraagstelling niet opgenomen, doch wel in 1981 en 1983 in verband met de effectmeting van het Beleidsplan 1980-1982 van het Utrechtse politiekorps, waarin genoemde veranderingen als doelstelling waren opgenomen.

ongeveer hetzelfde. Relatief iets meer mensen vinden dat de politie er minder aan doet. Wellicht vindt dit zijn oorzaak in het feit dat de doorsnee burger er ook niet zo veel van gemerkt kan hebben omdat de zg. projecten "kleine criminaliteit" van de Utrechtse politie zich meer richten op bedrijven en winkels als slachtoffergroep, en minder op de individuele burger.

Tabel 17: Is de Utrechtse politie volgens u de laatste jaren meer gaan doen aan de bestrijding van nogal vaak voorkomende kleinere vormen van criminaliteit zoals inbraak, diefstal en vernieling? Of is de politie daar juist minder aan gaan doen?

	1981	1983
	%	%
meer dan enkele jaren geleden	29	24
ongeveer hetzelfde	27	24
minder	14	15
weet niet	30	37

Er is tussen 1981 en 1983 wel een verschuiving opgetreden in de antwoorden op de vraag waarom men vond dat er verschil was in het optreden van de Utrechtse politie. In 1981 noemde men overwegend de krant; daarin had men gelezen dat de politie meer deed (ging doen) aan de kleine criminaliteit. In 1983 had men dat vaker zelf gemerkt uit de surveillance, uit de aandacht die er (o.a. in projecten) aan werd besteed.

In de redenen van degenen die zeiden dat er niets was veranderd of dat de Utrechtse politie juist minder deed aan de bestrijding van kleine criminaliteit was tussen 1981 en 1983 geen verschuiving. De toename van de criminaliteit, het feit dat de politie (volgens de respondenten) aan allerlei dingen niets doet en het gebrek aan mankracht bij de politie werden in dat verband genoemd.

De vraag of men vindt dat de Utrechtse politie er in vergelijking met ca. 2 jaar geleden ook in slaagt om die kleine criminaliteit beter aan te pakken, weet wederom eenderde tot tweevijfde niet te beantwoorden. Een kwart tot aan derde vindt dat dit gelijk is gebleven; volgens ca. 10% slaagt de politie er beter, en volgens een kwart slachter in om deze criminaliteit te bestrijden. Tussen 1981 en 1983 is wel een verschuiving opgetreden. In 1983 heeft een groter deel geen mening gegeven. Wanneer deze

groep buiten beschouwing wordt gelaten, is het beeld in 1981 en 1983 vrijwel gelijklopend, tabel 18.

Tabel 18: Vindt u dat de Utrechtse politie er nu beter of slechter dan 2 of 3 jaar geleden in slaagt om die kleinere vormen van criminaliteit te bestrijden?

	1981	1983
	%	%
nu beter	14	9
ongeveer gelijk	34	28
nu slechter	22	23
weet niet	30	40

Evenals bij de hierboven besproken resultaten met betrekking tot tabel 17 is er onder de respondenten die van mening zijn dat de politie het beter doet, een verschuiving in de redenen opgetreden. De pers is in 1983 niet meer het overheersende waaraan men zijn mening ontleend heeft. Men heeft het ook gemerkt aan de grotere aandacht van de politie voor dit soort zaken en uit de toename van de surveillance. Het negatieve oordeel is niet veranderd wat betreft de redenen die daarbij werden genoemd; de toename van de criminaliteit (vooral ook door de jeugd), de onderbezetting van de politie, de politie doet er niets aan.

In het vorige rapport is met nadruk gewezen op de rol van de media (de pers) in de meningsvorming van de bevolking over de taakuitoefening door de politie. Ook al is in 1983 deze rol iets minder overheersend geworden, omdat de mening ook is gebaseerd op de eigen ervaringen met het optreden van de politie, neemt dit niet weg dat de media een belangrijke invloed hebben. Vanuit deze achtergrond moge het duidelijk zijn dat voor de politie een goede relatie met in ieder geval de plaatselijke pers belangrijk is om aan de bevolking te laten zien dat de politie zich (serieus) wijdt aan de bestrijding van de criminaliteit en haar ook te informeren over de behaalde resultaten. Naast een mogelijk preventieve werking die hiervan kan uitgaan, zal het in elk geval ook kunnen bijdragen aan een verhoging van gevoelens van veiligheid bij de bevolking.

Dat de bevolking de bestrijding van de criminaliteit en ook van kleinere vormen van criminaliteit belangrijk vindt, blijkt uit de antwoorden op de vraag naar de relatieve aandacht van de politie daarvoor in verhouding tot

de parkeerproblematiek of de behandeling van kleine aanrijdingen in het verkeer of het bieden van hulp bij allerlei kleine dingen. Driekwart geeft in 1981 en in 1983 de voorkeur aan de bestrijding van kleine criminaliteit; tabel 19.

Tabel 19: Als door de politie moet worden gekozen tussen ófwel meer doen aan de bestrijding van kleinere vormen van criminaliteit ófwel meer doen aan het behandelen van parkeerproblemen, kleine aanrijdingen en aan het bieden van hulp bij allerlei kleine dingen (zoekgeraakte sleutels, loslopende dieren), waar geeft u dan de voorkeur aan?

	1981	1983
	%	%
meer doen aan kleine criminaliteit (inbraak, diefstal, vernieling)	74	77
behandelen van parkeerproblemen, kleine aanrijdingen, kleine dingen	6	5
geen voorkeur	20	18

Per 1 januari 1982 is het aantal wijkagenten in het Utrechtse politiekorps uitgebreid tot 29, elk met een eigen gebied in de stad als zijn werkterrein. In het onderzoek is gevraagd naar de bekendheid met een wijkagent; tabel 20.

Tabel 20: Heeft u hier in uw eigen buurt of wijk een wijkagent, voor zover u weet?

	1981	1983
	%	%
ja	28	45
neen	43	18
weet niet	29	37

In beide enquêtes weet een kwart tot een derde niet van het bestaan van een wijkagent in de eigen buurt of wijk. In 1983 daarentegen is de bekendheid aanzienlijk toegenomen; een significante stijging van 28% naar 45%. Het aantal respondenten dat persoonlijk contact heeft gehad

blijft beperkt; tweevijfde tot een kwart van degenen die weten dat er een wijkagent is. Het bestaan van wijkagenten wordt in toenemende mate als positief ervaren; tabel 21.

Tabel 21: Hoe beoordeelt u het bestaan van wijkagenten?

	1981	1983
	%	%
zeer positief	57	61
tamelijk positief	28	25
neutraal	11	11
tamelijk negatief	2	2
zeer negatief	2	1

Als redenen worden vooral genoemd: het voordeel van het persoonlijke contact, de drempelverlagende werking die van hem uitgaat alsook de opvoedkundige waarde die persoonlijke contacten of door hem ondernomen activiteiten hebben. Tussen beide enquêtes is daarin vrijwel geen verschil.

Van een tweetal situaties is gevraagd of men daarbij de hulp van de politie en in het bijzonder van de wijkagent zou inroepen.

De eerste situatie betreft problemen met de burens.

Tabel 22: Stel dat u problemen zou hebben met burens, bv. lawaai-overlast, zou u dan de hulp van een wijkagent inroepen?

	1981	1983
	%	%
hulp van wijkagent	28	25
hulp van politie (geen wijkagent)	12	12
geen politiehulp	44	44
hangt ervan af	16	19

Uit beide enquêtes komt eenzelfde beeld naar voren; iets minder dan de helft zegt helemaal geen hulp van de politie in te roepen; een kwart roept de hulp in van de wijkagent, eentiende wel van de politie maar niet van de wijkagent en voor een vijfde hangt het af van bepaalde factoren. Redenen om noch de hulp van de wijkagent noch

van de politie in te roepen zijn overwegend dat men dit probleem zelf wil oplossen en dat hulp van de politie niet nodig is. Minder vaak wordt genoemd dat men niet precies weet wie de wijkagent is en waar hij te bereiken is.

De tweede situatie betreft het aanrichten van vernielingen.

Tabel 23: Stel dat u zou zien dat ergens in uw omgeving vernielingen worden gepleegd, zou u dan de wijkagent waarschuwen?

	1981	1983
	%	%
hulp van wijkagent	42	31
hulp van politie (geen wijkagent)	37	43
geen politiehulp	10	13
hangt ervan af	11	13

Alhoewel opnieuw uit beide enquêtes ongeveer hetzelfde beeld naar voren komt, zijn er tussen 1981 en 1983 enkele verschuivingen. Een klein deel zegt geen hulp van de politie in te roepen. Het percentage dat de hulp van de wijkagent in zou roepen, daalt van tweevijfde tot een derde. En omgekeerd gelden ongeveer dezelfde percentages voor het inschakelen van de politie maar niet van de wijkagent. Slechts een klein deel laat het afhangen van bepaalde factoren.

Dat ongeveer de helft van de mensen die wel de politie willen waarschuwen, dan niet de wijkagent inschakelt komt, afgaande op de antwoorden, vooral omdat men niet weet wie dat is en waar hij te bereiken is. Hier lijkt dus nog een taak te liggen. Het belang van de herkenbaarheid van de wijkagent komt ook tot uiting in het feit dat de mensen in beide enquêtes er de voorkeur aan geven dat de wijkagent in uniform gekleed gaat (63 à 70%) en niet in burger; 16 à 20% geeft de voorkeur aan burgerkledij en de rest heeft geen voorkeur.

Los van een concrete situatie is de bevolking ook gevraagd of men vergeleken met 2 à 3 jaar geleden, wanneer dat nodig zou zijn, sneller een beroep op de politie zou doen of niet. Uit de antwoorden blijkt dat daarin in beide enquêtes weinig is veranderd; tweederde zegt dat dit hetzelfde is gebleven, eenvijfde zegt dat men sneller naar de politie zou gaan; minder dan een tiende zal min-

der snel de politie inschakelen en de overigen kunnen geen antwoord geven.

De veranderingen in het politie-optreden samenvattend laten de onderzoekresultaten zien dat:

- de bevolking in toenemende mate heeft gemerkt dat de politie in Utrecht meer te voet en per fiets surveilleert;
- een kwart van de bevolking heeft gemerkt dat de politie meer aandacht is gaan besteden aan de bestrijding van de kleine criminaliteit. In recente jaren is dit niet verder toegenomen. Wel is de informatie waaraan men dit ontleent veranderd; het accent ligt minder nadrukkelijk op de pers, men heeft het ook zelf gemerkt;
- de toename van de criminaliteit zoals men deze ervaart of verneemt, heeft ertoe geleid dat in vergelijking tot voorgaande jaren een nog kleiner deel (ca. 10%) van de bevolking van mening is dat de Utrechtse politie ook betere resultaten behaalt in de bestrijding van de kleine criminaliteit;
- driekwart van de bevolking over de jaren heen de bestrijding van de kleine criminaliteit door de politie belangrijker vindt dan de inspanningen inzake parkeerproblemen of hulp bij allerlei kleine dingen;
- de bekendheid van de wijkagent is toegenomen: bijna de helft weet in 1983 van het bestaan van een wijkagent in de eigen wijk of buurt;
- het oordeel over het bestaan van wijkagenten verder is toegenomen: bijna 90% staat er positief tegenover, vanwege de persoonlijke contacten, de drempelverlagende werking en de opvoedkundige waarde;
- in situaties waar de wijkagent bemiddelend zou kunnen optreden, hij in beide enquêtes in zekere zin buiten beschouwing blijft; bij burenp Problemen minder dan bij vernielingen. De onbekendheid en onbereikbaarheid van de wijkagent speelt daarbij, naast het feit dat men het probleem zonder hulp van de politie wil oplossen, een rol;
- de herkenbaarheid van de wijkagent, door het dragen van een uniform, belangrijk is.

3 SAMENVATTING

In het onderzoek zijn de volgende onderwerpen aan de orde geweest:

1. het slachtofferschap van een of meer van de delicten die zijn opgenomen in de WODC-slachtofferenquête;
2. de bereidheid om aangifte te doen van een delict waarvan men het slachtoffer is geworden;
3. het oordeel over de wijze waarop de politie de aangifte in behandeling heeft genomen;
4. de gevoelens van onveiligheid in huis en op straat;
5. de kans op slachtofferschap die men denkt te hebben;
6. de mate waarin men eraan denkt het slachtoffer te kunnen worden;
7. de mate waarin men maatregelen treft om te voorkomen dat men het slachtoffer wordt van een delict;
8. het oordeel over de inhoud van de politietaak;
9. het oordeel over de wijze van taakuitoefening door de politie;
10. het oordeel over het optreden van de politie in het geval men zelf contact heeft gehad met de politie;
11. belangrijke problemen binnen de gemeente waaraan de politie meer aandacht zou moeten besteden;
12. de bekendheid van de bevolking met de veranderingen in het politie-optreden;
13. het oordeel van de bevolking over het veranderde politie-optreden en over de effecten ervan.

Wat is er uit het onderzoek gebleken?

1. omvang van de criminaliteit

Het percentage inwoners van de gemeente Utrecht dat in 1982 het slachtoffer is geworden van een delict, zoals opgenomen in de slachtofferenquête, wijkt nauwelijks af van het percentage in 1980. Alleen bij diefstal uit personenauto is een stijging te zien. Op zich genomen is dit een gunstige ontwikkeling te noemen. Recente landelijke cijfers ter vergelijking waren helaas niet beschikbaar. De omvang van de criminaliteit blijft evenwel de aandacht verdienen wanneer men kijkt naar de percentages over de eerste 8 maanden van 1983. Dan blijkt er een stijging te zijn bij diefstal uit personenauto, vernieling, bedreiging/mishandeling op straat en handtastelijkheden op straat met seksuele bedoelingen. Bovendien heeft een slachtofferenquête ook zijn beperkingen omdat het geen volledig beeld geeft van de omvang van de criminaliteit. Tabel 6 in de bijlage geeft bv. een ander beeld van de ontwikkeling van de criminaliteit, gebaseerd op de bij de Utrechtse politie geregistreerde criminaliteit.

2. aangiftebereidheid

Over 1982 is de aangiftebereidheid ten opzichte van 1980 wederom iets toegenomen, vooral bij vermogensdelicten. De aansporingen aan de bevolking door de Utrechtse politie van het belang van het doen van aangifte lijken vruchten af te werpen. Een geheel andere vraag is of het wel een goede zaak is de aangiftebereidheid te stimuleren. Onder punt 15 (conclusies) wordt daarop teruggekomen.

In toenemende mate wordt aangifte gedaan op de afdelingsbureaus bij de surveillancedienst. Redenen om geen aangifte te doen blijven redelijk constant over de jaren heen: het is zinloos; het is van geringe waarde/niet ernstig genoeg; dader is onbekend/niet bekend waar het feit is gebeurd; de politie doet er toch niets aan of men heeft het zelf opgelost.

3. tevredenheid over de politie bij de aangifte

Circa tweederde van de slachtoffers van een delict die bij de politie aangifte hadden gedaan is tevreden over de wijze waarop de politie de aangifte had opgenomen en in behandeling had genomen; dit geldt in alle drie onderzoekjaren. Het lijkt erop dat een "plafond" is bereikt. Redenen tot ontevredenheid zijn eveneens tamelijk gelijklopend: de politie heeft niets aan de zaak gedaan, nam de zaak niet serieus op, heeft de gestolen spullen en/of de dader niet gevonden, was onvriendelijk of gaf onvoldoende informatie over wat men verder kon doen. Het gaat dus niet alleen om het terugkrijgen van het gestolene, als reden om aangifte te doen. Men verwacht van de politie ook een bepaald soort

optreden, gericht op een stukje emotionele ondersteuning. De genoemde redenen geven daarnaast nog andere aanknopingspunten voor het bieden van hulp aan slachtoffers, zoals terugkoppeling van informatie over de stand van het eventuele recherche-onderzoek en informatie over preventiemaatregelen. Wanneer de politie, o.a. in de vorm van slachtofferhulpprojecten, maar ook in de bejegening van iedere aangever in het algemeen, voor deze aspecten meer aandacht zou hebben, krijgt ze misschien (nog) meer tevreden "klanten".

4. gevoelens van onveiligheid in huis of op straat

In de gevoelens van onveiligheid in huis of op straat treedt in de loop der jaren weinig verschil op. Circa 15% van de respondenten zegt zich niet veilig te voelen in huis en circa 45% voelt zich niet veilig op straat.

5. de kans op slachtofferschap

Afgaande op de cijfers voor 1983 kan men constateren dat relatief meer respondenten geen verdere toename zien in de kans om zelf het slachtoffer te worden van een delict. Dit resultaat correspondeert met de geringe daling in de c.q. stabiele slachtofferpercentages. Dat wil evenwel niet zeggen dat men er niet aan denkt om het slachtoffer te worden.

6. denken het slachtoffer te kunnen worden

Gevraagd is of men er wel eens aan dacht het slachtoffer te kunnen worden van een of andere misdaad. In 1983 zegt een groter percentage van de bevolking daaraan wel eens te denken, in vergelijking tot de vorige onderzoekjaren. Beroving op straat, aanranding, mishandeling en inbraak zijn delicten die vaak worden genoemd. Weinig genoemd worden diefstal, zakkenrollerij en vernieling. Dit is een patroon dat ook in bevolkingsonderzoeken in andere gemeenten (o.a. Hoogeveen, Haarlem, Amsterdam-Osdorp, Enschede) naar voren is gekomen. Men denkt bij de vraag naar delicten waarvan men de kans loopt het slachtoffer te worden relatief vaker aan minder frequent voorkomende, maar de mensen erg aansprekende delicten. Dit hangt mede samen met de aanleiding waardoor men er aan denkt het slachtoffer te kunnen worden. De media (radio, tv, krant) spelen daarin een rol; mede daardoor denkt men er ook 's avonds aan, als het donker is en men alleen is op straat of in huis.

7. het preventiegedrag

Voor de delicten (brom)fietsendiefstal, diefstal van en uit de auto en inbraak is aan de respondenten gevraagd welke maatregelen men gewoonlijk treft om te voorkomen dat men het slachtoffer wordt. Nadat reeds in 1981 het preventiegedrag was toegenomen, is er in 1983 een verdere toename in de preventie tegen fietsendiefstal,

diefstal uit en van de auto en tegen inbraak tijdens langdurige afwezigheid (vakantie e.d.). Men treft vaker meer dan één preventiemaatregel tegen het betreffende delict.

8. het oordeel over de inhoud van de politietaak

Op twee manieren is aan de bevolking gevraagd wat men belangrijke aspecten van de politietaak vindt. Van zes hoofdtaken is gevraagd of deze volgens de bevolking typisch tot het werk van de politie behoren. Deze taken waren: handhaving van de openbare orde, handhaving van de verkeersveiligheid, bestrijding van de criminaliteit, assistentie- en dienstverlening, bemiddeling of hulpverlening en preventievoorlichting. Uit het onderzoek blijkt dat de bevolking een zeer stabiel beeld heeft over de politietaak. De handhaving van de openbare orde en de verkeersveiligheid en de criminaliteitsbestrijding scoren in de drie onderzoekjaren erg hoog. Daarnaast lijkt de preventievoorlichting een duidelijke plaats te gaan krijgen. Assistentieverlening en bemiddeling behoren volgens de bevolking minder specifiek thuis in het takenpakket van de politie. Een tweede methode om de bevolking een oordeel te laten geven over de inhoud van de politietaak was hen een lijst van 16 taken voor te leggen met de vraag welke taken men het belangrijkste vond. In grote lijn geeft deze methode eenzelfde beeld als hierboven bij de eerste methode is geschatst; hoge scores voor de criminaliteitsbestrijding en de verkeersveiligheid. Prioriteit in de criminaliteitsbestrijding krijgen vooral (in 1983 nog meer dan in 1981) de agressieve vormen van (straat) criminaliteit. Vermogenscriminaliteit en vandalisme staan op de tweede plaats alsook de drugsproblematiek. Laag in de criminaliteitsbestrijding scoren misdrijven zoals fraude, oplichting en milieumisdrijven. Op het gebied van de verkeersveiligheid wordt vooral de controle op het rijden onder invloed genoemd.

9. het oordeel over de wijze van taakuitoefening

Tussen de drie enquêtes doen zich weinig verschillen voor in het oordeel van de bevolking over de wijze waarop de Utrechtse politie de zes onderscheiden hoofdtaken uitvoert. De criminaliteitsbestrijding en de handhaving van de openbare orde scoren iets lager dan de overige taken die elkaar onderling qua score weinig ontlopen. Wel is in 1983 het oordeel van de bevolking over de wijze van assistentieverlening en de wijze van bemiddeling toegenomen.

10. het oordeel over de politie bij feitelijke contacten

Circa 40% van de bevolking heeft (in voorgaande twee jaren) contact gehad met de Utrechtse politie. In 1983 is er ten opzichte van 1981 in zoverre een verandering dat

dan relatief vaker het initiatief tot contact van de burger is uitgegaan. De aanleiding tot contact ligt enerzijds vooral op het terrein van het verkeer (controle, overtreding, aanrijding) en de criminaliteit (aangifte doen) en anderzijds is er contact met de politie vanwege de melding van een brand, ongeluk, vermiste voorwerpen. Contacten in verband met sociale problemen komen minder vaak voor.

Het oordeel over het optreden van de Utrechtse politie bij deze contacten is in 1983 iets gunstiger dan in de voorgaande onderzoekjaren. Circa twee derde tot drie kwart (in 1983) is tevreden over de manier van optreden van de politie. Uitgesplitst naar aanleiding tot contact zijn er in elke enquête en ook tussen de enquêtes onderling verschillen. Over het algemeen is men tevredener over het optreden van de politie bij verzoeken om te komen in verband met problemen bij het indienen van een klacht of bij verkeerscontroles; en minder tevreden bij het doen van een aangifte of verkeersovertredingen. Een ontwikkeling ten gunste is er in 1983 vooral te zien bij het indienen van een klacht en de aangifte van geweldsdelicten.

11. belangrijke problemen binnen de gemeente

De vraag naar belangrijke problemen binnen de gemeente of binnen de eigen wijk waaraan de politie meer aandacht zou moeten besteden, geeft in de drie enquêtes in grote lijnen eenzelfde beeld. Voor enkele problemen is er tussen 1979 en 1983 een stijging in het percentage dat ze worden genoemd, nl. vernieling/vandalisme en verkeersoverlast. De stijging in percentage die zich in 1981 met betrekking tot de drugshandel en de problematiek van Hoog Catharijne voordeed, heeft zich in 1983 niet verder doorgezet. Veel genoemde problemen zijn:

- vernieling/vandalisme
- verkeersoverlast
- gevoel van onveiligheid
- drugshandel
- criminaliteit (diefstal, zakkenrollerij, inbraak)

De respondenten maakten daarbij een onderscheid tussen problemen in de eigen wijk en in de gemeente. In de eigen wijk signaleerde men niet alleen minder problemen, doch deze waren ook van een andere orde. Criminaliteits- en ordeproblemen lokaliseerde men in de binnenstad. In de eigen wijk ging het veel meer om problemen die het ordelijke karakter van de wijk en de prettige leef- en woonomgeving aantastten.

12. bekendheid met de veranderingen in het politie-optreden

De veranderingen in het optreden van de Utrechtse politie hebben, in het kader van de realisatie van het Beleidsplan 1980-1982, zich onder andere gemanifesteerd in een decentralisatie van werkzaamheden naar de surveillancedienst op de afdelingsbureaus, in een toename van voet- en fietssurveillance, in een grotere aandacht voor de bestrijding van de kleine criminaliteit en in een uitbreiding van het aantal wijkagenten.

De verandering in de wijze van surveilleren is in elk geval door de bevolking opgemerkt. Vaker ziet men de politie te voet of per fiets in de eigen wijk of straat. De decentralisatie van werkzaamheden naar de afdelingsbureaus is terug te vinden in het grotere aantal slachtoffers dat op de afdelingsbureaus aangifte doet.

De grotere aandacht van de Utrechtse politie voor de bestrijding van de kleine criminaliteit is ca. een kwart van de respondenten gebleken; de overigen wisten het niet of meenden dat het gelijk gebleven was of zelfs minder was geworden. In 1983 is dit beeld niet veranderd ten opzichte van 1981. Wel is er een verschil opgetreden in de wijze waarop men op de hoogte was gekomen van de grotere aandacht voor de kleine criminaliteit. Overheerste in 1981 de krant als informatiebron, in 1983 had men het daarnaast ook zelf gemerkt uit het optreden van de politie. Het negatieve oordeel is vooral gebaseerd op de (al dan niet vermeende) toename van de criminaliteit.

De bekendheid met de wijkagent is in 1983 aanzienlijk toegenomen ten opzichte van 1981 (toen de uitbreiding van het aantal wijkagenten nog niet was gerealiseerd); van 28% naar 45%. Doch ook in 1983 weet (ruim) een derde niet of er in de eigen wijk een wijkagent is. De herkenbaarheid en bereikbaarheid van de wijkagent is een belangrijk punt; men gaat o.a. niet naar de wijkagent omdat men niet weet waar men hem kan vinden. Tweederde van de respondenten geeft dan ook de voorkeur aan een wijkagent in uniform. Slechts een kleine groep (een kwart van degenen die van het bestaan weten) heeft persoonlijk met een wijkagent contact gehad.

13. oordeel over het veranderde politie-optreden en de effecten ervan

De vraag of de Utrechtse politie erin is geslaagd de kleine criminaliteit beter aan te pakken, wordt slechts door een klein deel van de respondenten positief beantwoord; in 1983 nog iets minder dan in 1981 (9% respectievelijk 14%). Ruim een derde weet het niet en eveneens een derde meent dat het gelijk is gebleven. Veranderd is wel de bron waaraan men zijn positieve oordeel ontleent. De pers is in 1983 niet meer de overheersende informatiebron. Men heeft het ook gemerkt aan de het optreden

van de politie zelf. Het negatieve oordeel wordt vooral ontleend aan de al dan niet vermeende toename van de criminaliteit.

Degenen die op de hoogte waren van het bestaan van wijkagenten, oordeelden daarover zowel in 1981 als in 1983 overwegend positief; vooral vanwege het persoonlijke contact, de drempel verlagende werking en de opvoedkundige waarde. De bereidheid om de hulp van de wijkagent in te roepen, is in 1983 jaren niet toegenomen ten opzichte van 1981. Bij problemen met de burens zou ongeveer de helft de politie er niet in betrekken. Wanneer men dat wel zou doen, is dit aanmerkelijk vaker de wijkagent dan de 'gewone' politie. Bij het plegen van vernielingen zou slechts ca. 10% er geen politie bijhalen. Bij vernielingen wint in tegenstelling tot de burensproblematiek en tot de resultaten in 1981, in 1983 de 'gewone' politie het van de wijkagent wanneer men zou besluiten er wel politie bij te halen. Een belangrijk aspect hierbij is de onbekendheid met de plaats waar en de wijze waarop de wijkagent is te bereiken.

14. Samengevat is in 1983:

- de omvang van de criminaliteit volgens de slachtofferenquête in 1982 iets afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Wel is er weer een toename te signaleren in 1983;
- de bereidheid om aangifte te doen van een delict waarvan men het slachtoffer is geworden, toegenomen;
- geen verandering gekomen in tevredenheid over de wijze waarop de politie de aangifte heeft opgenomen;
- geen verandering gekomen in gevoelens van onveiligheid in huis of op straat;
- de kans op slachtofferschap volgens de mening van de respondenten niet verder toegenomen;
- de mate waarin men er aan denkt om het slachtoffer te worden iets toegenomen;
- het preventiegedrag toegenomen;
- geen verandering gekomen in het oordeel over de inhoud van de politietaak. Wel worden sommige accenten scherper gelegd;
- het oordeel over het optreden van de Utrechtse politie gunstiger geworden; zowel in algemene be-

woordingen als bij feitelijke contacten met de politie;

- een toename te zien in de percentages waarmee problemen genoemd worden die de aandacht van de politie verdienen;
- de bekendheid van de bevolking met veranderingen in het optreden van de Utrechtse politie groter geworden, vooral de wijze van surveillance en de wijkagenten;
- geen verandering opgetreden in het oordeel over deze veranderingen in het optreden van de Utrechtse politie.

15. conclusies

Uit het voorgaande kan worden geconcludeerd dat de onderzoekresultaten over het geheel genomen gematigd positief uitvallen. Onder andere vanwege de uitvoering van meer voetsurveillance en de introductie van een groter aantal wijkagenten is de politie dichterbij de bevolking komen te staan, hetgeen zich onder andere manifesteert in een toename van initiatieven tot contact met de politie door de bevolking. Het oordeel over het optreden van de Utrechtse politie is ook iets gunstiger geworden. De andere accentverschuivingen die voortvloeien uit het beleidsplan en uit de basispolitiefunctie zijn nogal onopgemerkt gebleven. Dit komt onder andere omdat de grotere aandacht voor de kleine criminaliteit zich vooral richt op bedrijven en winkels als (potentiële) slachtoffergroep en minder op de doorsnee burger, die in de onderhavige bevolkingsenquête is ondervraagd. Deze heeft naar zijn zeggen niet zoveel gemerkt van de grotere aandacht voor of de betere resultaten in de bestrijding van de kleine criminaliteit. En wanneer men daarvan wel op de hoogte is, speelt de pers een rol in de vorming van zowel een positief als een negatief oordeel daarover. Dit brengt ons op de rol van de pers in het algemeen. Uit het onderzoek lijken tegenstrijdigheden naar voren te komen met betrekking tot criminaliteit en criminaliteitsbeleving. Aan de ene kant wijzen de resultaten erop dat de bevolking vrij rationeel tegen het criminaliteitsvraagstuk als maatschappelijk verschijnsel aankijkt. Gebaseerd op in hoofdzaak berichten daaromtrent in de pers zegt men in toenemende mate te denken aan de kans het slachtoffer te worden van een delict. Doch in de eigen woonomgeving acht men deze kans gering. Men verplaatst het criminaliteitsvraagstuk naar de binnenstad, of in elk geval naar elders dan de eigen woonwijk. Voor zichzelf acht men de kans het slachtoffer te worden dan ook niet groter geworden dan een aantal jaren geleden. Dit sluit

aan op het tweede aspect met betrekking tot de criminaliteit. Men voelt zich nl. in de eigen woonomgeving betrekkelijk veilig. Ondanks de stijging van de criminaliteit is men zich in de eigen woonomgeving niet onveiliger gaan voelen. Problemen in de eigen wijk hebben dan ook niet zozeer betrekking op allerlei strafbare feiten zoals diefstal en inbraak, maar meer op een aantasting van het rustige, ordelijke karakter in de leef- en woonomgeving, door o.a. opgeschoten jeugd, geluidsoverlast, verkeeroverlast. In de eerste plaats wordt hiermee het criminaliteitsprobleem, zeker in de grote steden, genuanceerd tot in hoofdzaak een binnenstadsprobleem, ook in de opvatting van de bevolking. En bovendien kan de pers (naast bv. de wijkagent in de persoonlijke contacten) een belangrijke voorlichtende rol spelen om aan de bevolking verder duidelijk te maken waarom de politie haar aandacht vooral op de binnenstad richt. Dit maakt nogmaals het bestaan van een goede relatie tussen politie en plaatselijke pers noodzakelijk.

Met betrekking tot de bestrijding van de (kleine) criminaliteit -alhoewel niet primair het doel van de interne veranderingen binnen het Utrechtse politiekorps- is het wat onzeker of tot een daling of een stijging moet worden geconcludeerd. De slachtofferenquêtes wijzen voor wat een aantal delicten betreft op een daling, terwijl de geregistreerde en in de CBS-statistieken verwerkte criminaliteit een stijging te zien geeft. De discrepantie tussen beide lijkt niet te worden verklaard door de toename van de aangiftebereidheid van de slachtoffers. Dat brengt ons op de vraag of het wel een goede zaak is het doen van aangifte bij de politie te stimuleren. Het veroorzaakt op de eerste plaats een toename van de (administratieve) werklast, terwijl extreem gesteld de kans op verder recherche-onderzoek gering is, wanneer al niet bijna de dader is bijgeleverd. En wanneer de dader wordt gepakt, is het vervolgens de vraag wat er in de fase van vervolging en veroordeling met hem gebeurt of niet gebeurt. Het slachtoffer blijkt niet alleen naar de politie te komen om aangifte te doen opdat de dader wordt gepakt en/of het gestolene wordt teruggevonden. Hij verwacht daar ook -afhankelijk van het soort delict waarvan het slachtoffer- wat emotionele steun te krijgen voor de schok die hij heeft ondergaan. Daarom zal ook iets moeten worden gedaan aan de opvang van het slachtoffer (een vriendelijke bejegening, tijd ervoor uittrekken). Echter, anderzijds mag niet worden voorbijgegaan aan het belang dat aangiften en andere vormen van informatie over strafbare feiten hebben voor de politie. Het analyseren van meer aangiften naar de aard van het feit, tijd en plaats, van handeling alsmede de werkwijze van de dader(s) kan leiden tot gerichte acties (repressief of preventief). Het bevorderen van het aangiftegedrag zal

derhalve, wil het voor de politie op kortere en langere termijn effectief zijn, moeten worden verbonden met een goede opvang van een follow-up aan slachtoffer/aangever.

Tabel A: Plaats van aangifte laatste keer

	fiets	brom- fiets	uit auto	van auto	zakken- rollerij	inbraak	handt. buiten	bedreiging buiten	ver- nieling
-hoofdbureau, surv.dienst,	(58)	(2)	(24)	(7)	(19)	(18)	(6)	(1)	(7)
-hoofdbureau, recherche	(17)	-	(5)	-	(11)	(10)	(5)	(1)	(4)
-hoofdbureau, kindje politie	(2)	-	(1)	-	-	(2)	-	-	(1)
-Kaap Hoordreef	(17)	(1)	(11)	-	(3)	(9)	-	-	(7)
-Marco Polo laan	(12)	(1)	(6)	-	(4)	(6)	-	(1)	(5)
-Twinstraat/Tolsteeg	(15)	(1)	(3)	-	(3)	(2)	-	-	(4)
-Wittevrouwen	(1)	-	-	-	-	-	(4)	-	-
-alleen telefonisch	(14)	-	(2)	-	(4)	(28)	(4)	(1)	(4)
-ter plekke	(9)	-	(5)	-	(6)	-	(1)	(1)	(4)
-thuis	-	-	-	-	-	(10)	-	-	-
-andere gemeente/anders	(12)	(2)	(10)	(5)	(1)	-	(7)	-	(7)

Label B: Redanen om laatste keer geen aangifte te doen

	fiets	uit auto	zakken- rollerij	inbraak	handt. buiten	bedreiging buiten	doorrijden aanrijding	vernier- ling
-oude fiets, weinig waarde, niet ernstig	(35)	(6)	(23)	(7)	(30)	(8)	(7)	(66)
-zinloos	(49)	(2)	(9)	(4)	-	-	-	(56)
-terugggevonden	(1)	-	-	-	-	-	-	-
-niet op slot	(6)	(3)	-	-	-	-	-	-
-geen framnr.	(8)	-	-	-	-	-	-	-
-politie doet toch niets	(11)	(4)	-	-	(7)	(8)	-	(20)
-te lang geleden	(4)	-	-	-	-	-	-	-
-niet om gedacht	(7)	(2)	(5)	(2)	(4)	(3)	(4)	(9)
-niet bekend waar het is gebeurd	-	-	(20)	-	-	-	-	-
-zelf opgelost, mezelf verwaard	-	-	-	-	(27)	(20)	-	-
-durfde niet	-	-	-	-	(2)	-	-	-
-geen bewijzen	-	-	-	-	-	-	(4)	-
-dader onbekend	-	-	-	-	-	-	-	(23)
-onderling geregeld	-	-	-	-	-	-	-	(8)

Tabel C: (on)tevredenheid politie-optreden laatste aangifte

	fiets	brom- fiets	uit auto	van auto	zakken- rollerij	inbraak	handt. buiten	bedreiging buiten	ver- nieling
ja	69%	(5)	77%	(10)	72%	79%	67%	(4)	70%
niet zo tevreden	20%	(2)	12%	(1)	18%	10%	8%	-	14%
helemaal niet tevreden	11%	(1)	11%	(1)	10%	11%	25%	(1)	16%

Tabel D: tevredenheid politie bij aangifte per afdelingsbureau, percentages

	tevreden	niet zo tevreden	ontevreden
-hoofdbureau, surv. dienst	71	18	10
-hoofdbureau, recherche	69	11	20
-hoofdbureau, kinderpolitie	91	9	-
-Kaap Hoordreef	73	15	12
-Marco Pololaan	73	15	12
-Twijnstraat/Tolsteeg	69	18	13
Totaal	70	17	13

Label H: redenen ontevredenheid laatste aangifte

	fiets	brom- fiets	uit auto	van auto	zakken- rollerij	inbraak	handt. buiten	bedreiging buiten	ver- nieling
heeft niets aan de zaak gedaan	(14)	(2)	(6)	(1)	(4)	(7)	(3)	-	(8)
was onvriendelijk/inkorrekt	(4)	-	(2)	-	(3)	-	(1)	-	(1)
dader niet gevonden	(1)	(1)	-	-	(2)	(1)	-	-	(1)
spullen niet gevonden	(8)	-	(1)	-	(2)	(1)	-	-	-
onvold.info over terugvinden	(3)	-	(2)	-	(2)	(1)	-	-	-
nam zaak niet serieus	(20)	-	(5)	(1)	(4)	(4)	(5)	(1)	(3)

Label E: bij welke gelegenheid of omstandigheden denkt u daar vooral aan?

	1979*	1981	1983
	%	%	%
als het donker is; 's avonds	-	33	40
wanneer ik alleen ben, in huis of op straat	-	36	31
in centrum van stad, bv. tijdens het winkelen	-	14	15
bij het lezen erover in de krant	28	26	17
tijdens het kijken naar TV/luisteren radio	27	23	11
wanneer het zo ter sprake komt	-	18	12

* door de wijze van vraagstelling was niet steeds een vergelijking mogelijk.

Tabel G: geregistreerde criminaliteit in de jaren 1978 tot en met 1983, gemeentepolitie Utrecht (gegevens ontleend aan CBS-statistieken).

	1978	1979	1980	1981	1982	1983
eenvoudige diefstal	8.414	9.950	12.253	7.383	12.045	12.510
diefstal dmv. braak	4.404	5.061	5.792	7.217	7.756	9.257
overige gekwal. diefstal	-	21	-	318	3.316	3.774
vernietiging	1.317	2.107	2.162	1.697	1.447	1.456
mishandeling/bedreiging	300	568	508	555	240	292
sexuele misdrijven	177	216	210	161	111	116
subtotaal	14.612	17.923	20.925	17.331	24.915	27.405
totaal Wetb. van Strafr.	15.752	18.800	21.783	18.192	26.038	28.560
w.o. diefstal fiets	4.067	3.969	4.882	4.959	5.579	6.024
" bromfiets	624	569	532	718	768	676
" auto	413	412	479	544	711	684
" uit auto	1.938	1.047	2.113	2.449	4.233	6.909
" uit winkel	1.280	1.384	1.897	1.544	874	1.169
" uit woonhuis	1.024	551	373	624	2.613	2.649
zakkenrollerij	384	729	1.035	1.151	808	1.083

Opmerkingen bij tabel G. (zie ook tabel 1 en tabel 3 in het rapport).

- Uit de slachtofferenquête bleek dat in 1980 een daling was opgetreden het slachtofferpercentage voor vernielingen (bij particulieren!). Dit percentage bleef in 1982 gelijk. Als men ervan uitgaat dat de vernielingen bij particulieren een in de tijd bezien vast percentage uitmaken van het totaal aan vernielingen, en dat voor de andere vormen van vernielingen zich eenzelfde ontwikkeling in het slachtofferpercentage heeft voorgedaan, dan zou men op basis van de slachtofferpercentages in 1980 een daling in het aantal vernielingen verwachten, welk aantal vervolgens ongeveer gelijk blijft. Immers, het aangiftepercentage steeg in de loop der jaren maar weinig. In de geregistreerde criminaliteit is er tussen 1978 en 1980 sprake van een aanzienlijke stijging, daarna treedt er in 1981 pas een eveneens aanzienlijke daling op. De laatste twee jaren is het aantal vernielingen ongeveer gelijk gebleven. Een verklaring voor dit tegenstrijdige beeld kan o.a. liggen in een forse toename van geregistreerde vernielingen bij niet-particulieren. Gegevens hierover ontbreken echter.
- Het slachtofferpercentage voor inbraak bij particulieren vertoont tussen 1978 en 1983 eveneens weinig

verschillen, evenmin als het aangiftepercentage. De forse toename van diefstal door middel van braak zal, gegeven de slachtofferenquête, dus vooral betrekking moeten hebben op inbraak in bedrijfspanden, dus niet in woningen en niet bij particulieren.

- De daling in het aantal geregistreerde mishandelingen/bedreigingen in 1982 en 1983 verhoudt zich niet tot het vrijwel constante slachtofferpercentage en het slechts gering dalende aangiftepercentage. Dit zou kunnen/moeten inhouden dat het aantal mishandelingen binnenshuis sterk is gedaald. De slachtofferenquête meet immers de mishandelingen die op straat worden gepleegd.
- De toename in het aantal verkrachtingen/aanrandingen buitenshuis die volgens de stijging van het slachtofferpercentage en van het aangiftepercentage tot uiting zou moeten komen in de geregistreerde criminaliteit van dit type blijkt zich niet voor te doen. Er is vanaf 1981 sprake van een daling. Is dit omdat de seksuele misdrijven binnenshuis zijn gedaald en/of veel minder worden aangegeven?
- De toename van het geregistreerde aantal fietsendiefstallen verhoudt zich evenmin tot het nogal constante slachtoffer- en aangiftepercentage.
- over de omvang van het geregistreerde aantal diefstallen van bromfiets en auto valt gezien het geringe aantal slachtoffers in de slachtofferenquêtes niet zoveel te zeggen, behalve dat 1983 weer een gunstig beeld laat zien ten opzichte van de daar direct aan voorgaande jaren.
- Met betrekking tot diefstal uit de personenauto geeft de slachtofferenquête in 1980 een daling ten opzichte van 1978. In de registratie is er echter een toename van het aantal diefstallen uit voertuigen (dus niet alleen personenauto!). Het slachtofferpercentage stijgt in 1982 weer fors, alsook het aangiftepercentage, wat op zich genomen redelijk lijkt overeen te stemmen met het geregistreerde aantal.
- Bij zakkenrollerij wees de slachtofferenquête op een geringe daling in slachtofferpercentage in 1980 ten opzichte van 1978, terwijl het aangiftepercentage maar gering steeg. Dit is in tegenspraak met de forse stijging in het geregistreerde aantal, welke stijging naar men mag aannemen niet alleen is veroorzaakt door zakkenrollerij bij niet-inwoners van de gemeente Utrecht. De daling in 1982 in het gere-

gistreeerde aantal sluit redelijk aan op de daling in slachtofferpercentage, alhoewel het aangiftepercentage in 1982 was gestegen.

- Over het totaal van misdrijven Wetboek van Strafrecht is er in het geregistreeerde aantal tussen 1978 en 1983 een forste stijging opgetreden, terwijl de slachtofferenquêtes wezen op een daling, voor wat betreft de daarin opgenomen delicten! De diverse discrepanties mogen duidelijk hebben gemaakt wat voor problemen vastzitten aan een vergelijking van verschillende bronnen om conclusies te verbinden aan de omvang van de criminaliteit. Wellicht moet, omdat de slachtofferenquêtes slechts een beperkt aantal delicten omvatten (alhoewel uitbreiding mogelijk is, naar delict en/of naar slachtoffergroep), de politiestatistiek worden gehanteerd, aangezien deze een indicatie vormt voor de werklust van de politie en de mogelijke invoer voor het justitiële systeem. Dat ook deze niet zonder problemen is, moge bv. duidelijk zijn uit de uit het niets opkomende grote aantal "overige gekwalificeerde diefstal" in Utrecht in 1982.

Onderstaanda staat een grafische weergave van tabel G.

